

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Затверджено
Вченою радою
Запорізького національного університету
протокол № 4 від 09. 2022 р.
Голова Вченої ради, ректор
М. О. Фролов

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії

Укладач:

Горло Н. В., професор кафедри політології, доктор політичних наук, доцент

Погоджено:

Проректор з наукової роботи

Проректор з науково-педагогічної роботи

Зав. відділу аспірантури і докторантури

Г. М. Васильчук

Ю. О. Каганов

О. П. Сфіменкова

Запоріжжя 2022

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>	вибіркова
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів – 10	Спеціальність <u>052 Політологія</u>	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 180		3-й
		Лекції 48 год.
		Практичні 0 год.
Освітньо-наукова програма <u>Політологія</u>		Самостійна робота
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		132 год.
		Вид підсумкового контролю: залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є забезпечення аспірантів знаннями про мету, інструменти та особливості реалізації регіональної політики в Європейському Союзі як засобу подолання диспропорцій у регіональному розвитку європейських країн та формування єдиного економічного простору.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Регіональна політика в Європейському Союзі» є: сформувати у аспірантів уявлення про регіон як важливого актора сучасних міжнародних відносин; сутність, мету, завдання і принципи регіональної політики; регіональні диспропорції в Європейському Союзі та актуальність проведення регіональної політики; правове, інституційне та програмне забезпечення регіональної політики в Європейському Союзі; інструменти регіональної політики – регулювання доходів регіональних бюджетів та «політику вирівнювання»; транскордонне співробітництво як напрям регіональної політики та його види; досвід реалізації регіональної політики на рівні Європейського Союзу та в країнах-члена ЄС; засоби моніторингу реалізації регіональної політики та інструменти оцінки її ефективності; можливості застосування зарубіжного

досвіду регулювання регіонального розвитку для вирішення регіональних політичних проблем в Україні.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких програмних **компетентностей** і **програмних результатів навчання**:

Програмні компетентності	
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу нових та комплексних ідей
ЗК2	Здатність вчитися, оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях
ЗК5	Здатність діяти на основі морально-етичних норм і стандартів професійної поведінки науковців і викладачів, дотримуватися принципів академічної доброчесності
ЗК6	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел; використання інформаційно-комунікаційних технологій у дослідницькій та викладацькій діяльності
ЗК14	Здатність працювати автономно; планувати та управляти своїм часом
СК02	Здатність до засвоєння нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології, володіння категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.
СК03	Здатність до розуміння принципів функціонування та закономірностей розвитку публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів
СК05	Здатність до розуміння особливостей реалізації влади у різних політичних системах та застосування широкого спектру політологічних теорій, концептів і методів для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні
СК06	Здатність до вироблення стратегій діяльності політичних акторів та суб'єктів політики на національному, регіональному та локальному рівнях політики
СК07	Здатність досліджувати динаміку політичного розвитку на глобальному та локальному рівнях в контексті євроінтеграційних та дезінтеграційних процесів
Програмні результати навчання	
ПРН7	Оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності; здійснювати абстрактний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей; демонструвати відданість їх розвитку у передових контекстах професійної та наукової діяльності.
ПРН8	Започаткувати, планувати, проводити та коригувати послідовний процес ґрунтовного наукового дослідження, що дає можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання; відповідати за якість проведених досліджень та достовірність їх результатів

ПРН11	Здійснювати пошук, оброблення та аналіз наукової інформації, її систематизацію та узагальнення; використовувати інформаційно-комунікаційні технології у дослідницькій та викладацькій діяльності
ПРН15	Розуміти морально-етичні норми і стандарти професійної поведінки науковця та викладача; принципи академічної доброчесності та дотримуватися їх у науковій та викладацькій діяльності
ПРН16	Виявляти та вирішувати проблеми, самостійно приймати обґрунтовані рішення, забезпечувати їх виконання; здійснювати планування та управління своїм часом; демонструвати ініціативність, лідерство та автономність у професійній та науковій діяльності.
ПРН19	Демонструвати знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології, володіння категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки
ПРН20	Розуміти принципи функціонування та закономірності розвитку публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів
ПРН22	Розуміти особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати широкий спектр політологічних теорій, концептів і методів для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні
ПРН23	Розробляти стратегії діяльності політичних акторів та суб'єктів політики на національному, регіональному та локальному рівнях політики
ПРН24	Здійснювати дослідження динаміки політичного розвитку на глобальному та локальному рівнях у контексті євроінтеграційних та дезінтеграційних процесів

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Регіональні диспропорції як підстава для проведення регіональної політики.

Тема 1. Регіон як суб'єкт політики.

Регіон як центральна категорія політичної регіоналістики. Підходи до визначення поняття «регіон» в «Хартії регіоналізму» (1988 р.). Геополітичне, культурно-філософське, географічне, юридичне розуміння регіону. Політологічне визначення регіону. Регіон як особлива політична система. Об'єктивні та суб'єктивні чинники відмінності між регіонами. Класифікація регіонів за рівнем розвитку: депресивні; регіони в стані стагнації; піонерні; унікальні, процвітаючі.

Тема 2. Регіональний поділ в Європейському Союзі.

Передумови регіональної інтеграції в Європі. Історія утворення Європейського Союзу. Маастрихтський договір 1992 року. Мета утворення ЄС. Європейський Союз як конфедеративне об'єднання. Членство в Європейському Союзі. Копенгагенські критерії членства. Права і обов'язки держав-членів Європейського Союзу.

Модуль 2. Сутність регіональної політики.

Тема 3. Сутність, цілі та завдання регіональної політики.

Підходи до визначення сутності регіональної політики. Цілі регіональної політики: створення і зміцнення єдиного економічного простору і забезпечення економічних, правових, соціальних основ державності; відносно вирівнювання умов соціально-економічного розвитку регіонів; пріоритетний розвиток регіонів, що мають важливе стратегічне значення для держави. Основні завдання державної регіональної політики.

Тема 4. Принципи регіональної політики.

Принципи державної регіональної політики: поєднання загальнонаціональних інтересів і інтересів регіону; законодавче забезпечення прав і повноважень суб'єктів регіональної політики; всебічне врахування економічних, екологічних, природних, історичних умов регіонів; необхідність поступового зближення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, забезпечення порівнянних стандартів у регіонах; партнерство; об'єктивність; компліментарність; узгодженість регіональної політики ЄС і країн-членів ЄС; обмін інформацією між державами, щоб забезпечити чіткість виконання національних програм розвитку регіонів.

Тема 5. Структура регіональної політики.

Структура регіональної політики за напрямками реалізації: соціальна, промислова, аграрна, екологічна, гуманітарна, науково-технічна. Складові соціальної політики: політика соціального захисту, житлова, демографічна, рекреаційна, політика зайнятості. Гуманітарна – етнічна, культурна, освітянська, міжконфесійна. Економічна – бюджетна, податкова політика, розміщення продуктивних сил. Завдання кожного напрямку регіональної політики.

Модуль 3. Правове та інституційне забезпечення регіональної політики в Європейському Союзі.

Тема 6. Нормативна база регіональної політики в Європейському Союзі.

Договір про ЄС 1992 р. та Договір про функціонування ЄС 1957 р., Хартія ЄС про основоположні права 2000 р., що діють у редакції Лісабонського Договору 2007 р. Акти вторинного права (регламенти, директиви, рішення тощо), що ухвалюються інституціями ЄС, а також у прецедентній практиці Суду ЄС. Мета ЄС – підтримання миру, своїх цінностей та добробуту своїх народів. Стратегічні цілі Євросоюзу – забезпечення функціонування внутрішнього ринку без внутрішніх кордонів, де забезпечено вільний рух товарів, осіб, послуг та капіталу; розвиток простору свободи, безпеки та правосуддя без внутрішніх кордонів; підтримання економічної, соціальної та територіальної єдності держав-членів.

Тема 7. Інституціональне забезпечення регіонального розвитку.

Суб'єкти реалізації виконавчої, законодавчої, судової функції в ЄС – Парламент, Європейська Рада, Рада ЄС, Європейська Комісія, Суд ЄС. Участь у проведенні регіональної політики регіональних та місцевих органів влади держав-членів ЄС, які встановлюють прямі контакти з інституціями

ЄС, створюючи офіси в Брюсселі, які працюють як регіональні посольства. Робота регіональних і місцевих органів влади в ЄС за допомогою своїх національних урядів, із залученням ряду брюссельських європейських офісів.

Модуль 4. Інструменти регіональної політики.

Тема 8. Зміст програмування та прогнозування економічного та соціального розвитку регіонів.

Етапи створення програм (стратегій) регіонального розвитку. Структура стратегії регіонального розвитку. Показники економічного та соціального розвитку. Методи прогнозування економічного та соціального розвитку регіонів. Види програм розвитку регіону. Ініціативні регіональні програми ЄС. Програми регіонального розвитку INTERREG. Програми транскордонного співробітництва PHARE CBC, TACIS CBC, CREDO.

Тема 9. Державне регулювання доходів регіональних бюджетів.

Розділення податків між рівнями влади і забезпечення регіонів однаковими ресурсами. Підходи до державного регулювання доходів регіональних бюджетів: кожен рівень влади встановлює і збирає свої податки; в рамках певного виду загальнодержавного податку є кілька ставок, що самостійно встановлюються різними рівнями влади; нормативний поділ між бюджетами різних рівнів доходів від конкретних видів податків, які збираються за одними ставками по всій території країни.

Тема 10. «Політика вирівнювання».

Політика перерозподілу бюджетно-податкових потоків з метою підтримки відсталих регіонів за умови наявності низьких темпів соціально-економічного розвитку, постраждалих внаслідок природних лих тощо. Досвід «політики вирівнювання» зарубіжних країн. Німеччина – прямі фінансові трансферти між бюджетами регіонів. Швейцарія – стихійне вирівнювання за рахунок міграції населення. Структурний фонд Європейського Союзу.

Модуль 5. Інноваційний та сталий розвиток як пріоритети регіональної політики в ЄС.

Тема 11. Сутність інноваційного розвитку.

Засади інноваційної політики регіонів ЄС: фокусування на наукомісткості бізнесу, пряме фінансування підприємств для заохочення нововведень у сферах новітніх технологій, стимулювання співробітництва університетської науки і компаній, що виготовляють наукомістку продукцію. Креативна економіка – програма «Креативна Європа» та напрями її реалізації. Основні інститути інноваційного розвитку: кластери, технологічні парки та технополіси, промислові хаби, іннотехі, бізнес-інкубатори. Оцінка інноваційного розвитку.

Тема 12. Сталий розвиток міст та сіл як пріоритет регіональної політики Європейського Союзу.

Урбанізований сталий розвиток міст ЄС як ключовий напрям у регіональній політиці ЄС. Модель соціально-демографічного розвитку міст («Жваве

місто»). Модель інноваційного розвитку міст («Розумне місто»). Модель екологічно безпечно розвитку міст («Зелене місто»). Концепції розвитку сільських територій: ідентифікація сільського розвитку з загальною модернізацією сільського господарства; зменшення відмінностей між найбільш відсталими сільськими районами і рештою секторами економіки (концепція зближення); ідентифікація сільського розвитку із загальним розвитком сільських районів через використання всіх ресурсів, які містяться на їх території (людських, фізичних, природних, ландшафтних та ін.).

Модуль 6. Транскордонне співробітництво в ЄС.

Тема 13. Норми права Європейського Союзу щодо транскордонного співробітництва.

Європейська рамкова конвенція про прикордонне співробітництво територіальних співтовариств і влад 1980 р. (Мадридська конвенція). Додатковий протокол до Мадридської конвенції (1995 р.). «Хартія регіоналізму» (1988 р.). Міжнародні федеративні, регіональні правові акти. На рівні держав – спільні декларації і міжурядові угоди. Оцінка європейського законодавства щодо транскордонного співробітництва.

Тема 14. Норми права країн-членів Європейського Союзу щодо участі у транскордонному співробітництві.

Особливості участі у транскордонному співробітництві регіонів унітарних та федеративних держав. Поділ сучасних федерацій на три групи в залежності від об'єму прав, які надаються регіонам у зовнішній політиці: федерації, де за Конституцією тільки федеральний центр проводить зовнішні відносини; федерації, де суб'єкти мають деякі права в сфері міжнародної діяльності при попередньому контролі з боку національних адміністрацій; федерації, де Конституції визнають за суб'єктами певні повноваження в області міжнародних відносин.

Тема 15. Інституційне забезпечення функціонування єврорегіонів.

Сутність та функції інститутів, які здійснюють управління єврорегіоном. Перший варіант – домовленість сторін про створення спільного органу згідно із законодавством однієї з двох (трьох або більше) держав, де знаходяться задіяні до ТКС органи влади (громади). Другий варіант – створення органу транскордонного співробітництва, правовий статус якого спільно визначається всіма його потенційними партнерами, а не одноосібним рішенням (чи законодавчим процесом) однієї країни. Діяльність двосторонніх координаційних рад по прикордонному співробітництву.

Модуль 7. Напрями транскордонного співробітництва в Європейському Союзі.

Тема 16. Транскордонна економічна інтеграція.

Підстави для транскордонної економічної співпраці. Спільність природних умов, досвід господарювання як підстави для розгортання економічної співпраці. Діяльність спільних підприємств малого та середнього бізнесу. Вирішення енергетичного питання. Транскордонна інтеграція транспортних

послуг. Транскордонне управління ризиками.

Тема 17. Транскордонне співробітництво в соціальній сфері.

Співпраця в галузі освіти та культури. Обмін досвідом, створення мобільних груп. Особливості транскордонної співпраці в освітній та культурній сферах представників споріднених етнічних груп, можливості та політичні ризики даного співробітництва. Співпраця в інформаційній сфері. Транскордонна охорона здоров'я, транспортні служби. Фінансування будівництва закладів охорони здоров'я.

Тема 18. Спільний розвиток транскордонного туризму.

Підстави для розвитку транскордонного туризму. Створення та рекламування спільних об'єктів. Маркетинг туристичних послуг. Переваги розвитку спільних об'єктів – надання місцевим мешканцям робочих місць та розширення можливостей утримання від міграції населення прикордонних регіонів. Боденське озеро як приклад успішного проекту спільного розвитку транскордонного туризму.

Модуль 8. Досвід регіональної політики окремих країн-членів Європейського Союзу.

Тема 19. Регіональна політика в унітарних державах.

Види унітарних держав – централізовані та децентралізовані. Специфіка організації регіонального управління в унітарних державах. Досвід Польщі з регулювання регіонального розвитку. Швейцарія як приклад країни зі «стихійною» «політикою вирівнювання». Соціально-економічна криза у Греції та способи її подолання зусиллями грецької влади. Допомога з боку Структурного Фонду ЄС як приклад дії принципу субсидіарності. Оцінка регіональної політики в унітарних державах.

Тема 20. Регіональна політика у федеративних державах.

Федералізм як політичний принцип. Особливості функціонування регіонального рівня влади та вирішення проблем регіонального розвитку у федеративних державах. Досвід Бельгії, Німеччини. Особливості реалізації інструментів регіональної політики – наповнення місцевих бюджетів через перерозподілі фінансових потоків та «політики вирівнювання» – у Німеччині. Комплементарний характер допомоги з боку структур ЄС. Оцінка ефективності регіональної політики.

Модуль 9. Моніторинг регіонального розвитку.

Тема 21. Сутність, форми і завдання моніторингу регіонального розвитку в ЄС.

Моніторинг регіональної політики ЄС як постійно діюча система збору, обліку, аналізу та поширення інформації, що використовується для обґрунтування пріоритетів, визначення завдань, виявлення конфліктів і стримуючих факторів економічних і соціальних партнерів. Оцінка ефективності та якості операційних програм; погодження критеріїв щодо фінансування кожної програми; підготовка періодичних оглядів операційних програм і виконання ними конкретних завдань; аналіз результатів реалізації

ОП для оцінки досягнення цілей.

Тема 22. Моніторинг впровадження та оцінка результативності регіональної політики ЄС

Моніторинг – збір та аналіз інформації, яка є важливою не тільки в оцінці результатів проектів на стадії їх виникнення та виконання, але й на завершальній фазі визначення загальної ефективності. Три стадії оцінки регіональної політики. Попередня оцінка (Ex ante). Поточний моніторинг (Ongoing monitoring). Коригування стратегії відповідно до викликів сьогодення. Кількісні і якісні показники оцінки. Постпроектна оцінка (ex post evaluation).

Модуль 10. Вплив регіональної політики в Європейському Союзі на українську економіку.

Тема 23. Європейський вектор зовнішньої політики України.

Сутність зовнішньої політики держави. Розмежування понять «зовнішня політика» і «міжнародна політика». Зміст поняття «національні інтереси», класифікація національних інтересів. Визначення національних інтересів і цілей зовнішньої політики України у вітчизняному законодавстві. Повноваження Президента України і Верховної Ради України у формуванні зовнішньої політики України. Рада національної безпеки і оборони як суб'єкт зовнішньої політики України. Нормативне і інституційне забезпечення співробітництва України й ЄС. Характеристика Копенгагенських критеріїв. Заходи по виконанню Угоди про асоціацію з ЄС.

Тема 24. Діяльність єврорегіонів з країнами-членами ЄС. Прикордонні українські регіони у складі декількох єврорегіонів: «Карпатський єврорегіон» (Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія – створений у 1993 р.), «Буг» (Україна, Польща, Білорусь – 1995 р.), «Нижній Дунай» (Україна, Молдова, Румунія – 1998 р.), «Верхній Прут» (Україна, Молдова, Румунія – 2000 р.). Правове та інституційне оформлення транскордонного співробітництва. Економічна, соціальна, туристично-рекреаційна співпраця.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усьо го	у тому числі		
		л.	прак т.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змстовий модуль 1. Регіональні диспропорції як підстава для проведення регіональної політики.				
Тема 1. Регіон як суб'єкт політики	9	2	-	7
Тема 2. Регіональний поділ в Європейському Союзі	8	2	-	6

Разом за змістовим модулем 1	17	4	-	13
Змістовий модуль 2. Сутність регіональної політики.				
Тема 3. Сутність, цілі та завдання регіональної політики	7	2	-	5
Тема 4. Принципи регіональної політики	7	2	-	5
Тема 5. Структура регіональної політики.	6	2	-	4
Разом за змістовим модулем 2	20	6	-	14
Змістовий модуль 3. Правове та інституційне забезпечення регіональної політики в Європейському Союзі				
Тема 6. Нормативна база регіональної політики в Європейському Союзі	9	2	-	7
Тема 7. Інституціональне забезпечення регіонального розвитку	8	2	-	6
Разом за змістовим модулем 3	17	4	-	13
Змістовий модуль 4. Інструменти регіональної політики				
Тема 8. Зміст програмування та прогнозування економічного та соціального розвитку регіонів	6	2	-	4
Тема 9. Державне регулювання доходів регіональних бюджетів	7	2	-	5
Тема 10. «Політика вирівнювання»	7	2	-	5
Разом за змістовим модулем 4	20	6	-	14
Змістовий модуль 5. Інноваційний та сталий розвиток як пріоритети регіональної політики в ЄС				
Тема 11. Сутність інноваційного розвитку	9	2	-	7
Тема 12. Сталий розвиток міст та сіл як пріоритет регіональної політики Європейського Союзу	8	2	-	6
Разом за змістовим модулем 5	17	4	-	13
Змістовий модуль 6. Транскордонне співробітництво в ЄС				
Тема 13. Норми права Європейського Союзу щодо транскордонного співробітництва	7	2	-	5
Тема 14. Норми права країн-членів Європейського Союзу щодо участі у	7	2	-	5

транскордонному співробітництві				
Тема 15. Інституційне забезпечення функціонування єврорегіонів	6	2	-	4
Разом за змістовим модулем 5	20	6	-	14
Змістовий модуль 7. Напрями транскордонного співробітництва в Європейському Союзі.				
Тема 16. Транскордонна економічна інтеграція	7	2	-	5
Тема 17. Транскордонне співробітництво в соціальній сфері	7	2	-	5
Тема 18. Спільний розвиток транскордонного туризму	6	2	-	4
Разом за змістовим модулем 7	20	6	-	14
Змістовий модуль 8. Досвід регіональної політики окремих країн-членів Європейського Союзу				
Тема 19. Регіональна політика в унітарних державах	9	2	-	7
Тема 20. Регіональна політика у федеративних державах	8	2	-	6
Разом за змістовим модулем 8	17	4	-	13
Змістовий модуль 9. Моніторинг регіонального розвитку				
Тема 21. Сутність, форми і завдання моніторингу регіонального розвитку в ЄС	9	2	-	7
Тема 22. Моніторинг впровадження та оцінка результативності регіональної політики ЄС	8	2	-	6
Разом за змістовим модулем 9	17	4	-	13
Змістовий модуль 10. Вплив регіональної політики в Європейському Союзі на українську економіку				
Тема 23. Європейський вектор зовнішньої політики України	7	2	-	5
Тема 24. Діяльність єврорегіонів з країнами-членами ЄС	8	2	-	6
Разом за змістовим модулем 10	15	4	-	11
Усього годин	180	48	-	132

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Регіональні диспропорції як підстава для проведення регіональної політики		
1	Регіон як суб'єкт політики	2
2	Регіональний поділ в Європейському Союзі	2
	Разом за змістовим модулем 1	4
Змістовий модуль 2. Сутність регіональної політики		
3	Сутність, цілі та завдання регіональної політики	2
4	Принципи регіональної політики	2
5	Структура регіональної політики	2
	Разом за змістовим модулем 2	6
Змістовий модуль 3. Правове та інституційне забезпечення регіональної політики в Європейському Союзі		
6	Нормативна база регіональної політики в Європейському Союзі	2
7	Інституціональне забезпечення регіонального розвитку	2
	Разом за змістовим модулем 3	4
Змістовий модуль 4. Інструменти регіональної політики		
8	Зміст програмування та прогнозування економічного та соціального розвитку регіонів	2
9	Державне регулювання доходів регіональних бюджетів	2
10	«Політика вирівнювання»	2
	Разом за змістовим модулем 4	6
Змістовий модуль 5. Інноваційний та сталий розвиток як пріоритети регіональної політики в ЄС		
11	Сутність інноваційного розвитку	2
12	Сталий розвиток міст та сіл як пріоритет регіональної політики Європейського Союзу	2
	Разом за змістовим модулем 5	4
Змістовий модуль 6. Транскордонне співробітництво в ЄС		
13	Норми права Європейського Союзу щодо транскордонного співробітництва	2
14	Норми права країн-членів Європейського Союзу щодо участі у транскордонному співробітництві	2
15	Інституційне забезпечення функціонування єврорегіонів	2

	Разом за змістовим модулем 6	6
Змістовий модуль 7. Напрями транскордонного співробітництва в Європейському Союзі		
16	Транскордонна економічна інтеграція	2
17	Транскордонне співробітництво в соціальній сфері	2
18	Спільний розвиток транскордонного туризму	2
	Разом за змістовим модулем 7	6
Змістовий модуль 8. Досвід регіональної політики окремих країн-членів Європейського Союзу		
19	Регіональна політика в унітарних державах	2
20	Регіональна політика у федеративних державах	2
	Разом за змістовим модулем 8	4
Змістовий модуль 9. Моніторинг регіонального розвитку		
21	Сутність, форми і завдання моніторингу регіонального розвитку в ЄС	2
22	Моніторинг впровадження та оцінка результативності регіональної політики ЄС	2
	Разом за змістовим модулем 9	4
Змістовий модуль 10. Вплив регіональної політики в Європейському Союзі на українську економіку		
23	Європейський вектор зовнішньої політики України	2
24	Діяльність єврорегіонів з країнами-членами ЄС	2
	Разом за змістовим модулем 10	4
Усього годин		48

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Регіональні диспропорції як підстава для проведення регіональної політики		
1	Регіон як суб'єкт політики	7
2	Регіональний поділ в Європейському Союзі	6
	Разом за змістовим модулем 1	13
Змістовий модуль 2. Сутність регіональної політики		
3	Сутність, цілі та завдання регіональної політики	5
4	Принципи регіональної політики	5
5	Структура регіональної політики	4

	Разом за змістовим модулем 2	14
Змістовий модуль 3. Правове та інституційне забезпечення регіональної політики в Європейському Союзі		
6	Нормативна база регіональної політики в Європейському Союзі	7
7	Інституціональне забезпечення регіонального розвитку	6
	Разом за змістовим модулем 3	13
Змістовий модуль 4. Інструменти регіональної політики		
8	Зміст програмування та прогнозування економічного та соціального розвитку регіонів	4
9	Державне регулювання доходів регіональних бюджетів	5
10	«Політика вирівнювання»	5
	Разом за змістовим модулем 4	14
Змістовий модуль 5. Інноваційний та сталий розвиток як пріоритети регіональної політики в ЄС		
11	Сутність інноваційного розвитку	7
12	Сталий розвиток міст та сіл як пріоритет регіональної політики Європейського Союзу	6
	Разом за змістовим модулем 5	13
Змістовий модуль 6. Транскордонне співробітництво в ЄС		
13	Норми права Європейського Союзу щодо транскордонного співробітництва	5
14	Норми права країн-членів Європейського Союзу щодо участі у транскордонному співробітництві	5
15	Інституційне забезпечення функціонування єврорегіонів	4
	Разом за змістовим модулем 6	14
Змістовий модуль 7. Напрями транскордонного співробітництва в Європейському Союзі		
16	Транскордонна економічна інтеграція	5
17	Транскордонне співробітництво в соціальній сфері	5
18	Спільний розвиток транскордонного туризму	4
	Разом за змістовим модулем 7	14
Змістовий модуль 8. Досвід регіональної політики окремих країн-членів Європейського Союзу		
19	Регіональна політика в унітарних державах	7
20	Регіональна політика у федеративних державах	6
	Разом за змістовим модулем 8	13
Змістовий модуль 9. Моніторинг регіонального розвитку		

21	Сутність, форми і завдання моніторингу регіонального розвитку в ЄС	7
22	Моніторинг впровадження та оцінка результативності регіональної політики ЄС	6
	Разом за змістовим модулем 9	13
Змістовий модуль 10. Вплив регіональної політики в Європейському Союзі на українську економіку		
23	Європейський вектор зовнішньої політики України	5
24	Діяльність єврорегіонів з країнами-членами ЄС	6
	Разом за змістовим модулем 10	11
Усього годин		132

7. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	<i>Есе.</i> Об'єктивні та суб'єктивні причини регіональних диспропорцій у сучасному світі	5
2	<i>Есе.</i> Відмінності у розумінні регіональної політики у зарубіжних і вітчизняних суспільних науках: вплив історичних традицій	4
	<i>Тест.</i> Сутність, цілі, завдання, принципи регіональної політики	4
3	<i>Тест.</i> Нормативне та інституціональне забезпечення регіональної політики в ЄС	5
4	<i>Тест.</i> Інструменти регіональної політики	4
	<i>Есе.</i> Яким Ви бачите оптимальний механізм державного регулювання доходів регіональних бюджетів?	4
5	<i>Тест.</i> Механізми забезпечення інноваційного та сталого розвитку у Європейському Союзі	5
6	<i>Тест.</i> Нормативне та інституціональне забезпечення транскордонного співробітництва у Європі	4
7	<i>Есе.</i> Порівняльний аналіз ефективності транскордонної співпраці у різних сферах	4
	<i>Тест.</i> Напрями транскордонного співробітництва	4
8	<i>Есе.</i> Порівняльний аналіз досвіду проведення регіональної політики ЄС в унітарних та федеративних	5

	держав	
9	<i>Тест.</i> Форми моніторингу та оцінка результативності регіональної політики	4
10	<i>Тест.</i> Діяльність єврорегіонів з країнами-членами ЄС	4
	<i>Есе.</i> Розкрийте перспективи розширення співпраці України з країнами ЄС	4
	<i>Разом:</i>	60
ПІДСУМКОВИЙ		
	Залік, у т.ч.	40
	<i>Відповідь</i> на питання	20
	<i>Презентація</i> проекту єврорегіону	20
	<i>Разом:</i>	40
	<i>Усього</i>	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За шкалою університету</i>	<i>За національною шкалою</i>
A	90 – 100 (відмінно)	55 (відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FХ	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Cohesion in the European Union. Regional Policy and Cohesion. European Union. Cohesion Report. Fact Sheet, 1999.

2. Regulation (EC) No 1082/2006 of the European Parliament and of the Council on a European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1082&from=EN>
3. Soderbaum F. 2015: Early, Old, New and Comparative Regionalism. The Scholarly Development of the Field, KFG Working Paper Series. 2015. No.64, Oct. URL: https://www.polsoz.fu-berlin.de/en/v/transformeurope/publications/working_paper/wp/wp64/WP-64-Soderbaum.pdf
4. Treaty Establishing the European Community / Basic Community Laws. - Oxford: Oxford University Press, 1999.- P.p.3-96.
5. Борденюк В. І. Місцеве самоврядування і державне управління: конституційно-правові основи співвідношення і взаємодії. Київ : Парламентське видавництво, 2007. 576 с.
6. Бровко О. В. Регіональна політика та євро регіони. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Вип. 30. С. 90-97.
7. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика : хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / укл. Кононов І. Ф. Луганськ : Альма матер, 2002. 664 с.
8. Горло Н. В. Вплив регіоналізму на державний суверенітет. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. № 44. С. 171-178. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/44_2022/21.pdf. (Index Copernicus).
9. Горло Н. В. Транскордонне співробітництво як форма взаємовідносин між спорідненими групами: можливості і ризики. *Ідентичності та політичні інститути: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції* / за заг. ред. Ф. В. Барановського, Л. О. Дудки. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 25-28.
10. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : моногр. / за ред. З. С. Варналія. Київ : НІСД, 2007. 768 с.
11. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом / Office of the official publications of the European Union. Luxembourg. 2009. 16 с.
12. Збірник «Нова державна регіональна політика в Україні». Під загальною редакцією доктора наук з питань державного управління, професора В. С. Куйбіди. Київ : Крамар, 2009. 232 с.
13. Іванов Д.В. Проблеми розвитку євро регіонів в Україні. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Державне управління. 2012. Т. 208, Вип. 196. С. 50-53. с. 51.
14. Імплементация європейського досвіду функціонування інституціоналізованих структур транскордонного співробітництва в

- Україні: проблеми та перспективи: доповідна записка / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України». Львів, 2017. 16 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20170401.pdf>.
- 15.Калитчак Р. Регіоналізм у європейських інтеграційних процесах. Київ : Знання, 2007. 303 с.
 - 16.Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне управління і місцеве самоврядування : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 304 с.
 - 17.Круглашов А. Від «Європи націй» до «Європи регіонів» *Політика і час*. 2003. № 10. С. 69–78.
 - 18.Круш П. В., Кожемяченко О. О. Регіональне управління : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 248 с.
 - 19.Кучеренко Т. В. Регіональна політика в Україні в контексті європейської інтеграції. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Питання політології*. 2003. № 592. С. 282–291.
 - 20.Мазярчук В., Стадник М. Міжнародний досвід середньострокового планування: уроки для України. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. 2017. URL: https://feao.org.ua/wpcontent/uploads/2017/06/FEAO_Sered_budget_planning_A5_05_web-2.pdf
 - 21.Панченко Т. В. Політична регіоналістика : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 188 с.
 - 22.Панченко Т. В. Регіональна структура країн Європи: спроба типологізації. *Політичний менеджмент*. 2011. № 3. С. 157–169.
 - 23.Перегуда Є. Актуальні проблеми структуризації регіонального політикуму. *Наукові записки*. 2009. Вип. 44. С. 101–108.
 - 24.Полікарпова О. Регіональна політика ЄС: практичний досвід для України. *Вісник ТНЕУ*. 2015. №3. С. 101–110.
 - 25.Поліщук К. Державна регіональна політика : європейський досвід. *Людина і політика*. 2002. № 1. С. 132–142.
 - 26.Програма транскордонного співробітництва Басейн Чорного моря. URL: <https://blackseacbc.net/>
 - 27.Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2014-2020 pp. URL: <https://www.pbu2020.eu/ua>.
 - 28.Програма транскордонного співробітництва «Угорщина–Словаччина-Румунія-Україна 2014- 2020». URL: <https://huskroua-cbc.eu/>.
 - 29.Програма транскордонного співробітництва Румунія-Україна / Програма транскордонного співробітництва Румунія - Республіка Молдова. URL: <http://www.ro-ua-md.net/uk/>.
 - 30.Регіональна політика Європейського Союзу : підручник / за ред. Віктора Чужикова. Київ : КНЕУ, 2016. 495 с.
 - 31.Регіональна політика та механізми її реалізації / за ред. М. І. Долішнього. Київ : Наук. думка, 2003. 503 с.

- 32.Регіони України : проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія / за ред. З. С. Варналія. Київ : Знання України, 2005. 498 с.
- 33.Римаренко С. Регіоналізм та регіоналізація : питання типології. *Наукові записки Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса*. Київ : ІПЕНД, 2008. Вип. 40. С. 44–49.
- 34.Татаренко Т.М. Регіоналізм і його інтеграційний потенціал. *Нова парадигма* : Альманах наукових праць. Запоріжжя, 2002. Вип. 25. С. 73–80.
- 35.Територіальний розвиток і регіональна політика в Україні: Виклики та пріоритети України. / наук. редактор В. С. Кравців. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». 2018. 157 с.
- 36.Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Яворська В. В. Регіоналістика : географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 372 с.
- 37.Транскордонне співробітництво : навч. посіб. / Н. А. Мікула, В. В. Толкованов. Київ : Крамар, 2011. 259 с.
- 38.Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник / Євчак Ю.Б., Зарді А., Лазур Я.В., Очкай Д., Санченко А.Є., Сошников А.О., Устименко В.А., Фетько Ю.І. / за заг. ред. В.А. Устименка; ред.-упоряд. Гук А.К., Санченко А.Є. Київ, 2020. 152 с.
- 39.Тригуб П. М., Богданова Т. Є. Країнознавство : метод. посіб. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. Вип. 65. 188 с.
- 40.Федулова Л. І., Ємельяненко Л. М. Адаптація принципів нової регіональної політики єс в стратегічному курсі регіонального розвитку України. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8335>
- 41.Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України : підручник. Київ : LAT і К, 2015. 478 с.
- 42.Шарий В. І. Глобалізація та регіоналізація місцевого розвитку як основні суперечливі фактори впливу на місцеве самоврядування. URL: http://www.nbuiv.gov.ua/e-journal/dutp/2011_1/txts/Shariy.pdf. (дата звернення: 30.09.2020)
- 43.Яцунська О. О. Місцеве самоврядування : світовий досвід та Україна : навч.-метод. посіб. Миколаїв ; Одеса : ТОВ ВіД, 2003. 150 с.